

Po obisku odposlanstva slovenske vlade

»Delegaciji Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije in deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine sta se seznanili s položajem slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji - Julijski krajini in italijanske narodnosti v Sloveniji. Poudarili sta že večkrat izraženo pripravljenost, da v duhu osimskih sporazumov in v okviru ustavnih ureditev obeh držav, v sodelovanju s predstavniki manjšin, uresničujeta politiko in izvajata učinkovite ukrepe za njun vsestranski svobodni razvoj kot skupnosti«.

Tako se dobesedno glasi tisti del skupnega poročila, ki je bilo objavljeno ob zaključku tridnevnega uradnega obiska odposlanstva slovenske vlade v Furlaniji - Julijski krajini.

Obisk delegacije slovenske vlade, ki jo je vodil predsednik dr. Anton Vratuša, se je začel v četrtek, 15., in se je zaključil v soboto, 17. t.m., ko sta predsednika Comelli in Vratuša pri Fernetičih izročila prometu novo cesto, ki povezuje tovorni postajališči na obeh straneh državne meje.

Slovensko odposlanstvo je imelo razgovore z najvišjimi predstavniki deželne vlade Furlanije - Julijske krajine, si ogledalo nekaj industrijskih objektov v deželi, obiskalo Kulturni dom v Trstu, se v Gorici sestalo s predstavniki slovenske manjšine v Italiji in si ogledalo potresno področje v videmski pokrajini ter se ustavilo zlasti v Bardu in Teru, kjer so s pomočjo, ki sta jo nudili Slovenija in Jugoslavija, zgradili več novih hiš. Tu so se predsednik Vratuša in njegovi sodelavci srečali tudi s predstavniki Slovencev iz videmske pokrajine, se pravi iz Benečije, Režije in Kanalske doline.

V začetku tega sestavka smo navedli le tisti odstavek iz skupnega poročila, ki se neposredno tiče slovenske manjšine v Italiji. Jaso pa je, da sta delegaciji slovenske vlade in deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine proučili tudi druga vprašanja, zlasti tista, ki izhajajo iz osimskega sporazuma in za rešitev katerih sta pristojni obe vladi. Gre predvsem za uresničevanje gospodarske vsebine osimskih dogovorov, oziroma za prizadevanja, da bi se sodelovanje ne omejilo le na trgovinske izmenjave, kot se praviloma dogaja do zdaj,

(nadaljevanje na 3. strani)

Tridesetletnica Narodnega sveta koroških Slovencev

»Koroški Slovenci ne dajo iz rok svoje usode«

V Kulturnem domu na Radišah, nedaleč od Celovca, je bil v nedeljo, 18. t. m., občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev, ki je bil združen s proslavo 30-letnice te slovenske politične organizacije koroških Slovencev. Občnega zbora se je udeležilo nad 100 delegatov, na proslavi, ki je bila popoldne, pa je bilo tudi veliko gostov.

Na občnem zboru je bil za predsednika NSKS potrjen dr. Matevž Grilc, sestava njegovega predsedstva pa je bila razširjena in znatno pomlajena. Novost tega občnega zbora je bila predvsem izvolitev novega osrednjega tajnika. Po 8 letih delovanja je namreč dosejani tajnik mag. Filip Warasch odstopil, na njegovo mesto pa je bil imenovan prof. Jože Wakounig. Mag. Filip Warasch je bil izvoljen v predsedstvo Narodnega sveta koroških Slovencev.

Slavnostne seje so se poleg delegatov kot gostje udeležili jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Milan Šamec, predstavnik SZDL Slovenije Danilo Turk, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter ter predstavnik deželnega tajništva Slovenske skupnosti iz Furlanije - Julijske krajine Antek Terčon. V svojem pozdravnem govoru je Antek Terčon med drugim opozoril na sorodnost položaja obeh manjšin in zaželel večjega sodelovanja med zamejskimi Slovenci, ki morejo le z enotnimi naporji ter nastopi ter s podporo matične domovine doseči priznanje pravic, ki jim pripadajo.

Predsednik dr. Matevž Grilc je v svojem govoru med drugim obsodil dvolično politiko

avstrijskih oblasti, ki kljub lepim besedam dejansko še vedno zanikajo koroškim Slovincem pravice, ki so predvidene v avstrijski državni pogodbi. Dr. Grilc je poudaril, da bo Narodni svet koroških Slovencev odločno nadaljeval s svojim bojem, kajti manjšina more postati most med državama in njunimi narodi le, če se ji ni treba bati za lastni obstoj in če je subjekt političnega, družbenega in gospodarskega dogajanja.

Na občnem zboru so soglasno odobrili resolucijo, ki zahteva, »ne glede na zakon o narodnih skupinah, takojšnje brezpogojne enakopravne neposredne stalne razgovore na zvezni ravni o uresničitvi odprtih vprašanj člena 7 avstrijske državne pogodbe, o gospodarsko-socialnih vprašanjih Južne Koroške in o vseh drugih vseobsežnih problemih slovenske narodne skupnosti in prostora, v katerem živi. Dalje zahteva razgovore s koroško deželno vlado o upoštevanju slovenske manjšine kot avtonomnemu subjektu v koroški deželni ustavi in deželnih zakonih, spremembo deželnega volilnega reda v smislu manjšinskih določil državne pogodbe in Sain-germanske državne pogodbe ter dejansko vključitev, vgraditev in upoštevanje slovenske manjšine v bilateralnih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo oz. Koroško in SR Slovenijo, in s tem v zvezi gospodarsko, kulturno in politično okrepitev vsakega posameznega pripadnika slovenske manjšine kot celote, da bo manjšina sposobna za enakopravni razvoj v prostoru, v katerem živi.«

Kaj bo storila Amerika?

Nadaljuje se merjenje sil med Iranom in Združenimi državami v zvezi z zasedbo ameriškega veleposlaništva (in kulturnega centra) v Teheranu in z ujetništvom ameriških talcev. Iranske oblasti so izpustile najprej tri (eno žensko in dva črnska mornariška strelca), nato pa še trinajst talcev, žensk in črncev. Z izpuščanjem črncev hoče Homeini povzročiti spor med črnici in belci v Združenih državah ter tako razklati ameriško javnost, kar pa so odklonili tudi črnici, ki vidijo v tem — in upravičeno — rasizem z obratnim predznakom.

Homeini je tudi sklenil, da ne bo več sprejemal dolarjev za petrolej, Združene države pa so odgovorile z zamrzitvijo iranskega denarja v ameriških bankah (menda kakih 6-8 milijard

dolarjev) in grozijo z blokiranjem izvoza živil v Iran. Talcem, ki so še ostali v ameriškem veleposlaništvu v Teheranu, grozi proces zaradi »špionaže«. V iranskih vodah je tudi nekaj velikih ameriških letalonosilk. Vendar ni pričakovati, da bi Carter uporabil silo.

ZANIMIVA KNJIGA NA KOROŠKEM

Krščanska kulturna zveza v Celovcu je izdala precej obširno, po večini iz ilustracij (fotografij) obstoječo dokumentarno knjigo »Setev in žetev«, o devetih desetletjih organizirane kulturne dejavnosti koroških Slovencev. To je pravzaprav kulturna zgodovina koroških Slovencev zadnjih devetdeset let

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 25. novembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz Župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon; 11.00 Pregled slovenskega tiska v Italiji in Aktualnosti; 11.05 Mladinski oder: »Pišček v prepadu«. Radijska pravljica (Franc Jeza), radijski oder; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Mesečnik«; 15.00 Šport, glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 26. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 9.45 Socialna problematika; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 12.00 »Mesečnik«; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 14.00 Novice; 14.10 Zdaj pa zapojmo!; 14.30 Vladimir Bartol: »Alamut«; 15.00 Glasbeni ping pong; 15.30 Kratka poročila; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 27. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 9.05 Iz arhiva: »Moje sina čaka sijajna bodočnost«, radijska drama; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 12.00 Kulturno pismo; 13.00 Poročila; 13.15 Glasba po željah; 14.00 Novice; 14.10 Odraslim prepovedano; 15.00 Rezervirano za...; 15.30 Kratka poročila; 16.00 Kulturne rubrike slovenskih časopisov v Italiji; 16.20 Veliki izvajalci lahke glasbe; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Jugoslovanski skladatelj; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Slovenska dramatika po 45'; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 28. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 »Adamovo rebro«; 9.00 Dnevni pregled tiska; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 12.00 »Pod Matajurjan«; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 13.35 Instrumentalni solisti; 14.00 Novice; 14.10 »Odprimo knjigo pravljic«; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Vladimir Bartol: »Alamut«; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Najnovejša izdaja plošč; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 17.25 Slavni pevci; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Problemi slovenskega jezika; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 29. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 »Vprašanja sodobne družbe«; 9.00 Dnevni pregled tiska; 9.05 »Vlaka za Srbijo«, radijska drama; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Jugoslovanski pevci; 12.00 Mikrofoni v razredu; 13.00 Poročila; 13.15 Glasba po željah; 14.00 Novice; 14.10 Otroško okence; 14.30 Na goriškem valu; 15.00 Mladi pisci; 15.30 Kratka poročila; 16.40 Diskomanija; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 30. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Domače popevke; 12.00 Četrtekova srečanja; 12.30 Pesmi brez besed; 13.00 Poročila; 13.15 Revija »Ceciljanka 79« v Katoliškem domu v Gorici; 14.00 Novice; 14.10 Otroško okence; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Vladimir Bartol: »Alamut«; 15.10 Po končani univerzi; 15.30 Kratka poročila; 16.00 Mikrofoni v razredu; 16.40 S pesmijo po svetu; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Kulturni dogodki in monografije; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 1. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 9.05 Iz arhiva: »Helikopter«, radijska igra; 9.45 Plesni orkester RTV Ljubljana; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Radijski koncert; 11.30 Kratka poročila; 12.00 Bom naredu st'zdice, čier so včas b'le, glasnik Kanalske doline; 12.30 Pesem poje o...; 13.00 Poročila; 13.15 Glasba po željah; 14.00 Novice; 14.10 Otroško okence; 14.30 Vse lepo, vaš Peter! 15.30 Kratka poročila; 16.30 Poslušali boste; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 »Simba«, radijska igra; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Zakaj so vohunili za Sovjetsko zvezo?

V Angliji je izbruhnil ta teden nov vohunski škandal. Sloviti umetnostni zgodovinar in kritik »baronet« Anthony Blunt, znan tudi v mednarodni javnosti in posebno v Italiji, kjer ima številne in ugledne prijatelje, je pred drugo svetovno vojno in med njo, pa tudi še potem vohunil za Sovjetsko zvezo, istočasno pa je (med vojno) delal v britanski obveščevalni službi. Spadal je k skupini vohunov, kot so bili Burgess, Mac Lean, Philby in razni drugi, ki so bili pozneje odkriti in obsojeni ali pa so pobegnili v Sovjetsko zvezo. Blunt je inteligenten človek in je znal pravočasno preokreniti jadra, ko so ga že pred časom odkrili. Izdal je svoje tovariše, v zameno za zagotovilo, da se mu ne bo nič zgodilo in da bo ostala stvar tajna. Tako se je tudi zgodilo, toda zadeva je zdaj vseeno izbruhnila na dan, verjetno prav po »zaslugi« njegovih nekdanjih tovarišev, ki so morali zvedeti, kako se je Blunt izmazal, in so se hoteli maščevati.

Kraljica mu je zdaj odvzela »baronstvo«, drugače pa se ne bo Bluntu nič zgodilo; skuša se oprati celo pred javnostjo, z izgovorom, da je tedaj (v predvojnem času) videl v komunizmu glavno in najbolj zanesljivo obrambo pred fašizmom, čeprav je znano, da so si tedaj fašistični, nacionalsocialistični in staliniistični režim zelo sličili, kajti vsi so bili zgrajeni na ideji absolutnega voditeljstva, kolektivizma in totalitarizma.

Pod Bluntovimi lepimi izgovori pa se skriva vse kaj drugega. Če že ne zgolj pohlep po vohunskem zaslužku, pa zagotovo nadutost takih tipičnih angleških intelektualcev, ki meni-

jo, da so vzvišeni nad vprašanji morale in vesti ter da se lahko postavljajo za absolutne sodnike o tem, kaj je prav in kaj ni. Grede se perverzne hazardne igre: »Ujami me, če me moreš, a vem, da me ne moreš, ker mi intelektualno nisi kos!« Svojo vlogo pa igra tudi homoseksualnost. Vse prehitro padejo v past, katero jim nastavijo vohunske službe totalitarnih držav.

Blunt in njegovi »intelektualni« vohunski kolegi so tiste klice idejne in moralne gnilobe, ki se zarede prav v družbeni smetani in zastrupljajo visoko razvite družbe od znotraj, bolj iz veselja nad svojo lastno perverznostjo kakor pa zaradi lažnih idealov, na katere se sklicujejo. Blunt je bil verjetno izmed vseh angleških vohunov, ki so jih odkrili, najslabši, kajti drugi so izdali le svojo domovino in so ostali zvesti vsaj svojim gospodarjem in svojim novim »idealom« ter so za to tudi nekaj pretrpeli, medtem ko je Blunt najprej izdal svojo domovino, nato pa še svoje tovariše in svoje nove gospodarje, da o idealih niti ne govorimo, in si tako kupil nekaznovanost in zamahčeno tajnost (glede tega zadnjega se mu je zdaj sicer nekaj ponesrečilo) ter dobro službo, za naprej pa bi si rad zagotovil še ugled človeka, ki je ravnal vedno po »svoji vesti« in ki želi zdaj samo, da se ga pusti v miru, da bo lahko naprej pisal svoje imenitne knjige o umetnosti.

Vendar dvomimo, da je pri vsem tem še toliko naiven, da se ne zaveda svoje gnusnosti, vsaj v kakem trenutku odkritosrčnosti do samega sebe.

Huda kriza jugoslovanskega gospodarstva

Zadnje dni je dosegla kriza jugoslovanskega gospodarstva, ki sicer ni nekaj novega in je bolj ali manj v zvezi s splošno gospodarsko krizo na Zahodu, pa tudi na Vzhodu, dramatično obliko. Najvišji in najbolj odgovorni predstavniki jugoslovanskega gospodarstva, predvsem tisti iz beograjskih gospodarskih vrhov, so bili sprejeti pri Titu, da mu predložijo položaj in predlagajo kake rešitve, kot si jih pač zamišljajo.

Po tujini se je raznesel glas o nameravanem razvrednotenju dinarja, vendar se v Jugoslaviji menda še niso odločili za to. Razvrednotenje zahtevajo predvsem hrvaška in slovenska izvozna podjetja, ali bolje rečeno sploh vsi, ki ne gradijo na monopolnem položaju do-

mačih podjetij. Razvrednotenju pa se upirajo razne centralne banke, ki so imele korist od precej nizkega tečaja trdnih tujih valut na jugoslovanskem valutnem tržišču oz. pri zamenjavi. Temu je prišteti še majhno delovno storilnost v industriji, zlasti zaradi velike odsotnosti z dela, posebno v južnih delih države (nedavno so v Srbiji obsodili skupino delavcev, ki so izostajali z dela s pomočjo bolniških potrdil, katera so jim zdravniki vse prelahko izdajali), premajhen izvoz v primerjavi z uvozom (čemur je spet kriv pleg slabega poslovanja trgovine previsok kurz dinarja), nedosledno izvajanje sistema samoupravljanja, v katerem še vedno hočejo vse prepogosto odlo-

(nadaljevanje na 3. strani)

Solidarnost s Slovenci v Ukvah

Na slavnostni proslavi so sodelovali tamburaši od Hodiš ter mešani pevski zbor iz Sentjakoba v Rožu.

Na občnem zboru Narodnega sveta koroških Slovencev je bila sprejeta resolucija, ki pravi:

»Delegati NSKS zbrani na občnem zboru dne 18.11.1979 smo z ogorčenjem vzeli na znanje zadržanje in ravnanje pristojnih občinskih in šolskih oblasti glede slovenskega pouka

za šoloobvezne otroke v Ukvah (Ugovizza) v Kanalski dolini v videmski pokrajini.«

»Kot pripadniki slovenskega naroda, živimo na Koroškem v Avstriji, podpiramo z vso odločnostjo protest staršev teh otrok proti nezaslišanemu ravnanju šolskih oblasti ter pričakujemo takojšnjo ugoditev vsem zahtevam za uresničitev slovenskega pouka, ker gre za eno najosnovnejših pravic v Kanalski dolini živeče slovenske narodne skupnosti.«

Dokument o izganjanju Slovencev med zadnjo vojno

V zbirki »Kulturni in naravni spomeniki Slovenije« je izšla pred nedavnim tudi knjižica na 30 straneh z naslovom »Muzej slovenskih izgnancev v Brestanici«. Brestanica se imenuje danes nekdanji Rajhenburg blizu Krškega na levem bregu Save. Po vojni so preimenovali grad in kraj po nekem potoku in danes večina ljudi, ki bivajo dalje proč, sploh ne ve, da se skriva za imenom Brestanica nekdanji Rajhenburg, znan iz slovenske zgodovine kot sedež raznih plemiških družin in kot trdnjava, pozneje pa kot trapistovski samostan, znan pa tudi po čokoladi, si-

tili so, da bo Gestapo takoj začel z zapiranjem. Tone Ferenc ne obravnava tega prvega razdobja, ampak se omejuje na organizirano izseljevanje slovenskega prebivalstva, ki se je začelo v začetku junija tistega leta. Najprej so izgnali tiste ljudi, v glavnem Primorce, ki so se naselili na Štajerskem po prvi svetovni vojni kot begunci. Prisilno organizirano izseljevanje Slovencev s Štajerskega se je začelo 7. junija, ko je odpeljal prvi vlak prisilno izseljene ljudi v Srbijo.

Do 10. julija so odpeljali iz Maribora, Rajhenburga in iz St. Vida blizu Ljubljane, kjer je bilo v nekdanjem škofovem zavodu oz. gimnaziji tudi urejeno koncentracijsko taborišče za prisilno izseljene oziroma izgnance, 17 transportov z okrog 7000 ljudmi. Izgoni na Hrvaško in v Srbijo so se končali 27. septembra 1941 in do takrat so jih odpeljali še 21 transportov z okrog 10.000 ljudmi. Medtem so komisije, ki so ugotavljale rasne značilnosti prebivalstva v zasedeni Sloveniji, odkrile, da slovensko prebivalstvo rasno izredno odgovarja ravnim zahtevam nacizma in tako je Berlin odločil, da Slovencev ne bodo več izganjali na Balkan, da ne bodo tako Srbiji in Hrvaški dajali dragocenih rasnih elementov, ampak da je treba te ljudi čimprej ponemčiti in ohraniti njihovo kri Nemčiji. Tako so od tedaj izganjali tiste ljudi, o katerih so menili, da jih doma ne bo mogoče ponemčiti, samo še v nemške dežele, od Badenske do Šlezije. V Nemčiji so jih obravnavali kot takoimenovane Volksdeutsche, t.j. izseljene Nemce, ki so jih pripeljali nazaj v Reich in ki so bili v tujini že delno potujčeni. Zato da jih je treba spet ponemčiti. To so hoteli doseči preko nemške vzgoje mladine, pri odraslih pa seveda zlepa ali zgrda. Vlačili so jih skozi razna takoimenovana civilna oziroma delovna taborišča, odkoder so morali zdravi in močni na delo v tovarne, če jih niso kratkomalo mobilizirali in poslali na fronto, drugi pa so morali delati v taborišču. Zadnji vlak z izgnanci je odpeljal v Nemčijo 30. julija 1942. Vseh transportov v Nemčijo je bilo 62 z najmanj 26.300 ljudmi, kot ugotavlja Ferenc, okrog 6000 ljudi pa se je izognilo izgonu v Nemčijo s tem, da so pobegnili v Ljubljansko pokrajino ali na Hrvaško.

Iz Posavja in Obsotelja so izselili nacisti v enem letu skupno 43.000 ljudi ali 83 odstotkov vsega prebivalstva. V tiste kraje so naselili nato kočevske Nemce, ki so jih z obljubami ali s silo

spravili iz njihove dotedanje domovine. Tvorili naj bi takoimenovani obrambni pas Nemškega rajha proti jugovzhodu. Razmah odporiškega gibanja po vsej Sloveniji in začetek vojne na vzhodu sta dokončno prisilila Nemce, da so prenehali z izseljevanjem, seveda z mislijo, da bodo izvedli svoje načrte po zmagi, ki je potem ni bilo.

To dramatično obdobje moderne slovenske zgodovine je zgodovinar Ferenc v tej knjižici odlično obdelal, čeprav samo v obliki opisa muzeja o tem izganjanju, ki je danes urejen v gradu Rajhenburg oziroma Brestanica. Žal niso tisti žalostni in dramatični dogodki še do danes obdelani v slovenskem leposlovju, zlasti v pripovedništvu tako, kakor bi zaslužili.

Huda kriza...

(nadaljevanje z 2. strani)

čati razni centralni organi, zastajanje tehnologije po zastarelih tujih patentih, zanemarjanje domačih patentov in prešibko spodbujanje iznajdb (Jugoslavija je na predzadnjem mestu v Evropi glede lastnih patentov in iznajdb), zanemarjanje kmetijstva in živinoreje in pretirane ter zlasti nekrte investicije v industrijo (jug je ponekod v divji tekmi, kdo se bo prej industrializiral neglede na stroške in gospodarsko smotrnost) itd.

Vse kaže, da bo moral biti najnujnejši ukrep prav razvrednotenje dinarja. Kar pa zadeva druge ukrepe, se ne more še nič reči. Možno je, da bo to še pospešilo inflacijo, ki znaša že zdaj okrog 25 odstotkov na leto in morda še več. Razni centralistični zaviralni ukrepi, kot npr. zamrzovanje cen, imajo za posledico, da velika uvozna in trgovska, pa tudi izdelovalna podjetja skrivajo blago, dokler ne izsilijo višje cene. Tako nastaja največkrat umetno pomanjkanje raznega blaga, kot npr. kave, pralnega praška in še marsičesa drugega.

Jugoslovanska družba na splošno se je v dobi učinkovitega samoupravljanja tudi navadila živeti preko svojih sredstev, v upanju, da bo šlo vedno bolje in da si lahko privoščijo življenje »na up«. Vse preveč so mnogi živeli »na up« v upanju, da bodo z bodočimi poviški plač z lahkoto poravnali dolgove oziroma da se bodo ti avtomatično zmanjševali z inflacijo. Vse to je povzročilo vrtoglavo gonjo za standardom, ki se je financiral iz inflacije in tiskanja bankovcev brez kritja. Visoki tečaj dinarja nasproti konvertibilnostnim valutam je to dozdevno upravičeval, toda prej ali slej je morala pasti tehnična v naravno ravnovesje.

Tisti, ki bodo morali odločiti in izdati ukrepe za ozdravitev ali vsaj za izboljšanje gospodarstva, ne bodo imeli lahke naloge, ne samo zaradi nasprotujočih si interesov, ampak tudi zaradi tega, ker bo treba rešiti preveč nalog hkrati. Treba bo skrbno premisliti, na katere vzvode pritisniti, tudi zato, da ne bi poškodovali kakega občutljivega mehanizma samoupravljanja in političnega ravnovesja, brez katerih si gospodarskega ozdravljenja sploh ni mogoče zamisliti. Negativna alternativa je samo opustitev samoupravljanja in uvedba nekdanjega centralističnega planiranja, kar pa iz političnih vzrokov sploh ne pride v poštev, neglede na to, da je praksa že dovolj dokazala, da je samoupravljanje stokrat boljše od togega centralističnega planiranja in diriganja. Samoupravljanje si zato lahko privoščijo tudi občasno krizo, kakor vsako prožno gospodarstvo, medtem ko si je togo dirigirano gospodarstvo ne more, kajti posledica je vedno revščina in politični teror.

OB 25-LETNICI SMRTI BUDITELJA BENEŠKIH SLOVENCEV MSGR. IVANA TRINKA

bodo v soboto, 24. t. m., odkrili ob 15. uri v prostorih Kulturnega društva »Ivan Trinka« v Čedadu doprsni kip velikega sina Benečije. V prostorih srednje šole v Špetru bo ob 16. uri spominska proslava, na kateri bodo spregovorili župan iz Sovodnj, predstavnik deželne uprave in videmski nadškof msgr. Battisti. Slavnostni govornik bo prof. Marino Qualizza. Na proslavi bodo sodelovali pevski zbor »Planinka« iz Ukev, pevski zbor »Pod lipom« iz Barnasa, Goriški oktet iz Nove Gorice in pevski zbor »Rečan« z Les.

ru in likerju, ki so jih izdelovali tamkajšnji trapisti in ki so veljali za odlične specialitete. Spreminjanje imen krajem je seveda nesmisel, tako tudi v tem primeru, ker dela krivico zgodovini. To je isto in še hujše, kot spreminjanje imena ljudem, kajti s tem se hoče potvoriti zgodovino, kar v nobenem primeru ni dopustno, tudi če je napravljeno z najboljšim namenom.

A pustimo ime in si oglejmo knjižico. Napisal jo je znani zgodovinar Tone Ferenc, znan zlasti po svojih razpravah o novejši slovenski zgodovini. Mnogi Slovenci so se takoj po nemškem vdoru v Slovenijo l. 1941 sami umaknili v takoimenovano Ljubljansko pokrajino ali kam drugam, da bi ne padli v roke nemški policiji in postali žrtve političnega preganjanja, kajti slu-

Po obisku odposlanstva...

■ nadaljevanje s 1. strani

temveč se razširilo tudi na druga področja, kajti le na ta način bo prebivalstvo ob državni meji imelo širšo in trajno korist.

Ni treba posebej poudarjati, da se mora, po našem mnenju, s takšno zamislijo nadaljnjih odnosov med obema državama strinjati vsak pripadnik slovenske narodne manjšine v Italiji. Nobena skrivnost pa ni, da tudi ta vsekakor važni aspekt nadaljnjih odnosov med obema državama nikakor ne more mimo živeti in takorekoč vsakdanje prisotnosti slovenske manjšine same, kajti v nasprotnem primeru se bodo ponavljale dosedanje napake, se bodo delali računi brez krčmarja, od česar bodo imeli korist le tisti krogi, ki načelno nasprotujejo tes-

nejšemu sodelovanju med sosednima državama in njunimi narodi.

V zvezi z odstavkom iz skupnega poročila, ki smo ga navedli na začetku in ki se neposredno tiče naše manjšine, moremo reči, da ga Slovenci v Italiji jemljemo na znanje, da se z njegovo vsebino popolnoma strinjamo in da bi radi videli, da bi ta vsebina končno postajala meso in kri, kar pomeni, da bi takšna načela morala usmerjati in pogojevati tiste ljudi, ki so v okvirju predsedstva vlade zadolženi za izoblikovanje zakonskih predlogov o globalni zaščiti slovenske narodne manjšine v Italiji. To je za nas preizkusni kamen, to je izpit, od izida katerega bo odvisna naša sodba o verodostojnosti italijanske demokracije oziroma njenih sedanjih zakonitih predstavnikov.

Pisma uredništvu:**ODPRTO PISMO KOMORNEGA ZBORA
GLASBENE MATICE V TRSTU**

Pišemo ga pevci in zborovodja, potem ko smo se zbrali, da bi začeli novo sezono, a je na sestanek prišlo le trinajst pevcov; po štirih sezonah poskusov se zagrenjeno sprašujemo, ali res ni dano, da bi komorno zborovsko petje na Tržaškem ponovno zaživelo. Položaj je torej še obupnejši kot prejšnja leta, ko smo vsaj optimistično začeli z rednimi vajami kljub kritično nizkemu številu okoli dvajsetih pevcov. To nizko število je seveda nato močno oviralo študij in onemogočilo vsako živahnejše delovanje. Vendar smo trmasto vztrajali ne glede na dejstvo, da za vložen trud nismo imeli skoraj nobenega zadoščenja: preskromna izvajavska raven je namreč odsvetovala nastope v širši javnosti in zbor je le nekajkrat pel na prireditvah Glasbene matice, nekaterih ožjih kulturnih večerih in na reviji Primorska poje. Vztrajali smo v prepričanju, da bo ta zborovska zvrst pritegnila še koga, da bo en komorni zbor na Tržaškem mogel opraviti koristno nalogo, in zdelo se nam je tudi potrebno, da obstaja tak zbor v samem mestu Trstu.

Ko je Glasbena matica sprejela zbor pod svoje okrilje, mu je omogočila materialen obstoj in dala možnost široke programske realizacije, ni ji pa uspelo, da bi iz lastne srede priskrbela zboru novih pevskih moči; tudi se ni doslej zaradi tega problema obrnila, za nasvet in pomoč, do drugih mestnih in centralnih kulturnih ustanov.

Zdaj je mera ... prazna!

Naj si kdo ne dela napačnih utvar, da mora nositi odgovornost za slovenski pevski zbor v mestu Trstu peščica entuziastov, ki naj brezupno išče pevcov z individualnimi prijateljskimi vabili! To ne zaleže!

Potrebni so organizacijski ukrepi in sensibilizacija javnega mnenja s strani naših ustanov, saj gre za široko kulturno odgovornost, mimo ideoloških in strankarskih pomislekov: gre za slovensko pevsko vizitko (si je ne prilajšamo!) v samem Trstu, ki bo le s svojo reprezentančnostjo in glasbeno vrednostjo pričala, da imamo Slovenci tudi na zborovskem področju še trdne kulturne temelje v mestu in da se ne pustimo naivno odrivati v folklornost!

.....

Ali pa obstoj slovenskega komornega zbora v Trstu nikogar ne zanima?

Komorni zbor GM v Trstu

Novembra 1979

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

NEZNANI BENEČAN

igra v dveh delih

Režija

SERGEJ VERČ

Premiera:

v petek, 23. novembra, ob 20.30 IZVEN ABONMAJA
POPUST ZA ABONENTE SSG

—o—

GIUSEPPE BERTO

IVAN VASILJEVIČ

komedija v treh dejanjih

V soboto, 24. novembra, ob 19.30

—o—

ETBIN KRISTAN

KATO VRANKOVIČ

igra v treh dejanjih

V torek, 27. novembra, ob 19. uri

Televizijska anomalija Hilde Spiel o »današnjem Trstu«

2. novembra 1979 so v prvem programu Avstrijske televizije prikazali film »Mirko in Franca«, ki ga je po literarni podlogi tudi pri Slovencih znane Hilde Spiel posnel avstrijski režiser Georg Lhotzky. O delu, kakršnih poznamo s televizijskih ekranov povsod po svetu na ducate, ne bi bilo vredno na tem mestu izgubljeni besed, ko se ne bi dotikalo tudi slovenske stvarnosti.

Znano je, da svojevrstno pomorsko mesto Trst še danes privlači najrazličnejše popotnike in zainteresirane, Avstrijci pa ga v nekem smislu in predvsem pri delih starejše generacije kar občudujejo. Tako ni čudno, da je ta nekoliko realni in delno legendarni, tu in tam fantastično podoživeti, iracionalno doumeti Trst našel pot tudi na ekrane avstrijskih televizijskih sprejemnikov. Seveda tudi po zaslugi Hilde Spiel, katere roman »Lizina soba« je po prizadevnosti Mire Mihelič dostopen tudi v slovenskem prevodu. Avstrijsko soočenje z velikim, po zaslugi Avstrije pomembnim obmorskim mestom, bi moglo gotovo nuditi veliko kulturnozgodovinskih, filozofskih, gospodarskih ali pa duhovnih perspektiv. Žal je Hilde Spiel popolnoma zgrešila to možnost. Televizijski film »Mirko in Franca« je psihološko neobogljena in deloma kičasto zlagana zgodba o ljubzenski romanci med iz Kopra v Trst prišlim slovenskim kamnosekom s kiparsko ambicijo, ki mu je ime Mirko, in duševno bolno italijansko Tržačanko Franco. Ta živi pri starejšem, staroavstrijsko kultiviranem gospodu, ki ga v filmu imenujejo »commendatore«. Ta gospod, ki ga igra švicar Sigfrid Steiner, je še najbolj prepričljiva figura presenetljivo neokusnega panoptika po idejah Hilde Spiel. Slabi, psihološko nemotivirani dialogi, garnirani v še slabšo igro mladih »ljubimcev«, morda niso glavni spodsrljaj televizijskega delca, ki ne bo prišlo v anale eksemplaričnih televizijskih stvaritev. Predvsem moti kliširano žaljiva podoba »Slovenca« Mirka, zgrešena čez mero dopustnega. Ta Mirko je neke vrste nalvno erotični »barbar«, vržen v svet »popolnoma drugačnega bivanja«. Preje, v Kopru je bil — tako enostavno je to! — komunist, sedaj, v »demokracično-pluralističnem« Trstu pa to morda ne bo več. Se bo priključil Listi za Trst, oziroma neki radikalni stranki, ki zagovarja iste cilje kot omenjena lista, a na socialno in družbenokritično usmerjeni podlagi? Mirkova igra je precej lesena, zna pa lepo kriliti z rokami (kar je verjetno izrazni način slovenskega naroda). Kaj posebno pametnega mu v vseh devetdesetih minutah televizijskega filma ne pade na misel. Pač pa zna ljubiti lepo Franco, ki pa je žal duševno bolna, a Mirko tega sploh ne opazi. Kot je znano, pri takih rečeh lepo pomagajo dobri psihologi in nevrologi. Poleg tega je Trst tozadevno še posebno zanimiv, saj je uvedel takoimenovano »odprto psihiatrijo«, kar pomeni, da letajo po mestu blazneži sem in tja, za njimi pa dobri zdravniki za živčne bolezni. Tudi v našem filmu spoznamo takega prizadevnega zdravnika. Takoj, ko je s Franco, ki jo je v mladosti posilil oče in s tem za vse življenje duševno obremenil, kaj narobe, že je prisoten do bri doktor, ki vedno pomaga, kot je lepo in prav. Ko Franca hudo oboli in zbeži na najhitrejšo tržaško prometno možnost, na openski tramvaj, jo z izredno in končno (čeprav vsega ne moremo izdati!) tudi uspešno avtomobilsko hitrostjo zasleduje in terapevtski dohiti ta priznani, vedno prisotni zdravnik. Srečno mesto Trst, ki zna zdraviti na tako nov način! In še uspešno, kot razvidimo iz zaključka našega filma! Franca je nadvse ljubko dekle — igra jo Irina Wanka, hčerka pomembnih igralskih staršev, — a tudi mladi Mirko je zanimiv

in prijeten fant — leseno ga je upodobil s kot kip nepregibnim izrazom Jörg Reichlin —, ki ima veliko lepih in dobrih lastnosti. Kot nadebudnega mladega kiparja iz Kopra ga mesto Trst pošlje na bienale v Benetke (iz te moke bo gotovo kaj kruha!) in samo enkrat mu spodleti, ko ga zapele neka afektirana častilka lepih umetnosti, zaradi česar lepa Franca ponovno zblazni. Zato pa so tu psihiatri in se po njihovi zaslugi film srečno konča. Posebno markantna figura dela je gospod »commendatore«, ves v plemenitem starem duhu in močno avstrijsko kultiviran. Ta tudi ve, kaj je Trst nekoč bil — in po čigavi zaslugi. Te stvari povsod pravilno poudari! Iz neke perspektive, ki pa je bolj žabja kot orlovska, vidimo nekaj posnetkov obmorskega mesta, ki se režiserju Lhotzkyemu niso najbolje posrečili. Seveda ne izvedemo prav ničesar o tem, kaj se na tržaških ulicah, v gostilnah, na trgih — in končno, vsem kljubom na kljub, tudi v pristanišču dogaja. Gospa Spiel vidi le Mirka in Franco in gospoda »commendatoreja« s staroavstrijsko prepričljivostjo. Verjetno je sedela, ko je bila v Trstu, ves čas pri gospe Aureliji Gruber Benco in leta dama starega duha ji je dala morda zadnje napotke v odvozljanje tržaških skrivnosti. Zato pa zna gospod »commendatore« tu in tam povedati tudi kaj literarnega. Seveda prav nič slovenskega, saj Slovenci razen lepega kamnoseka Mirka iz Kopra v Trstu sploh niso v tem filmu prisotni. Stari gospod citira zelo rad »Moj Kras« Italijana Scipia Slatapera in nas tudi popelje na openski Kras. Zelo pravilno je prikazana nova orjaška cerkev na vrhu kraške planote nad morjem, v kateri že preje omenjena ljubiteljica lepih umetnosti in poklicna zapeeljivka uprizori majhen škandalček. Kakšnega, ne bomo zaupali. Naj tu in tam ostane kaka skrivnost in poslastica za tiste urice, ko bodo ta famozni film prikazali tudi v Trstu in še kod drugod. Slovenci, Italijani in Avstrijci bomo teh ponovitev samo veseli, končno potrjujejo naše misli in pomisleke o stanju kulture v današnji Srednji Evropi.

Lev Detela

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

Trst - Donizettijeva 3

vabi v ponedeljek, 26. novembra na

**VEČER, POSVEČEN TRŽAŠKEMU IN
VSESLOVENSKEMU ROMANJU V RIM**
Govorila bosta urednik Družine dr. Drago Klemenčič in msgr. Lojze Škerl.

Začetek ob 20.15.

IZ DELOVANJA**SLOVENSKE SKUPNOSTI**

Sekcija Slovenske skupnosti za občino Devin-Nabrežina je na zborovanju, ki je bilo prejšnji teden, izvolila sedem delegatov za strankin pokrajinski kongres in člane novega odbora sekcije. Slednji je bil razširjen in znatno pomlajen. Politično poročilo je prebral tajnik Orlando Žbogar, medtem ko je občinski svetovalec Antek Terčon poročal o delovanju svetovalske skupine SSK v občinskem svetu.

SLOVENSKI KLUB v Trstu

Ul. sv. Frančiška št. 20/II

prideji v torek, 27.11.1979, ob 20.30

PRAZNIČNI TOREK

ob 29. novembru, dnevu Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Slovesne besede:

BORIS RACE

Koncert LJUBLJANSKEGA BAROČNEGA TRIA:

Klemen Ramovš: kljunasta flavta

Alojz Mordej: viola da gamba

Maks Strmcnik: virginal

»Cecilijanka« v tretje desetletje

Da je ljubezen do zborovskega petja med našim ljudstvom še vedno močno občutena, nam priča tudi letošnja Cecilijanka, pevska revija, ki stopa v tretje desetletje svojega nepretrganega obstoja. To je kar lepo obdobje, enaindvajset zaporednih Cecilijank. Koliko zborov je že nastopilo na tej reviji, nekateri zbori so stalni gostje, drugi nastopajo občasnno, tretji so zbori, ki zastopajo ali Prosvetno zvezo ali pevsko tradicijo matičnega naroda ali zamejsko stvarnost izven goriških meja, tu mislimo na Tržaško, na Slovensko Benečijo, Kanalesko dolino in Koroško. Vsako leto smo lahko poslušali zbere, ki so tako ali drugače zastopali vse naše dežele in tudi letos je bilo tako. Prepričani smo, da ne gre samo za neko obnavljanje tradicije, za neko skoraj obvezno vsakoletno pevsko srečanje; v prvi vrsti gre za ohranjanje naše narodne samobitnosti, ki se tu manifestira v pevski obliki; gre končno za izražanje naše volje, naše zavesti in našega obstoja. In ne nazadnje tudi za vzpodbujanje k naši kulturni rasti.

Ta pot ni bila vedno lahka; nastale so in še vedno nastajajo težave. Vsi bi si želeli, da bi Cecilijanka napredovala tudi v klavirskem pogledu; ne bi si tu zastavljali vprašanja, ali je kvantiteta važnejša od kvalitete, oboje je pomembno. In čeprav se bo komu zdelo, da pretiravamo, letošnja revija nas je zadovoljila v obeh pogledih. Nekateri zbori, tudi strogo lokalni, so dokazali, da jim ni skrb za kvaliteto samo neka postranska zahteva. Bo držalo, da so določene pevske skupine segle po že tradi-

cionalnih delih, da so nastopile, ker je to pač »tradicija«; a če skušamo vso zadevo oceniti nekoliko bolj splošno, si ne moremo kaj, da bi ne priznali, da je letošnja revija in celoten njen potek segel na višjo raven. In če dodamo, da je tudi številčna prisotnost zadovoljila gledalce in organizatorje, ne bomo skrivali splošnega pozitivnega vtisa, ki smo ga imeli ob letošnji Cecilijanki.

Za kroniko naj navedemo imena letošnjih nastopajočih zborov. Pred polno zasedeno dvorano so se v soboto predstavili: mladinski zbor iz Št mavra, Fantje izpod Grmade, ženski zbor Oton Župančič iz Štandreža, mešani zbor Rupa-Peč, mešani zbor Rečan iz Slovenske Benečije, moški zbor Mirko Filej iz Gorice, deklški zbor Devin, mešani zbor France Bevk iz Prvačine in glasbena skupina Nova misel iz Podgore. V nedeljo je bila dvorana Katoliškega doma do kraja zasedena in ljubitelji petja so prisostvovali izvajanju sledečih zborov: meša-

ni zbor Hrast iz Doberdoba, mešani zbor Se-dej iz Števerjana, moški zbor iz Št mavra, mešani zbor Štandrež, moški zbor Valentin Stanič iz Levpe, mešani zbor Srce iz Dobrle vasi na Koroškem, moški zbor Brda iz Krmina in mešani zbor Lojze Bratuž iz Gorice.

Za zaključek naj nam bo dovoljeno povzeti nekaj misli, ki so jih organizatorji, Zveza slovenske katoliške prosvete, izrazili s pomembnimi besedami ob letošnji Cecilijanki, na primer dejstvo, »da potrošniška miselnost ni zamorila potreb po poustvarjalnosti glasbenih umetnin« ali tudi to, »da se mlajši skupaj s starejšimi dvigajo iz zadoščenja, ki ga nudita šport in lahka zabava, k višjim vrednotam lepe pesmi in glasbe«. In ne nazadnje še ugotovitev, »da je med sedanjimi revijami pevskih zborov Cecilijanka ohranila svojo specifičnost ... in prav je, da takšna tudi ostane. Za prijateljsko izmenjavo in srečanje z zbori drugih narodnosti v naši deželi in izven nje, naj vstanejo rajši nove pobude, ki bi bile brez dvoma koristne in tudi hvalevredne«. To naj bo obveza vseh, ki jim je pri srcu tudi naš bodoči razvoj.

Slovenski področni svet v goriški škofiji

V zadnjih dneh oktobra se je sestal v zavedu sv. Družine slovenski področni svet goriške nadškofije, ki pomeni korak naprej v prenovi struktur goriške Cerkve, člani področnega sveta so bili izvoljeni ali imenovani v raznih župnijskih svetih oz. župnijah. Na sestanku pa so izbrali člane, ki bodo poleg drugih predstavljali slovensko Cerkev na Goriškem v novoustanovljenem Škofijskem pastoralnem svetu, ki se bo prvič sestal v nedeljo, 25. novembra.

Navzočih je bilo 34 zastopnikov, sestanek je vodil predsednik Slovenskega področja dekan Marjan Komjanc, ki je prisotnim nakazal tri globoke in nadvse pomembne misli. Govoril je o važnosti vsakega izmed nas, da sodeluje pri gradnji božjega kraljestva pravičnosti in ljubezni in miru, to pa pomeni, da gre za našo človeško stvar, kajti človek je ob Kristusu v središču vsega stvarstva; obenem pa gre tudi za naše narodno poslanstvo. To pa je poslanstvo, ki je povezano s poslanstvom sedanjega papeža Slovana, ki ga je morda izbral Jezus zato, da vnese v občestvo Cerkve razumevanje slovanskih besed in jezikov, medtem ko razglša duhovno enotnost krščanske Evrope. Tretja misel pa je pravzaprav važen po-

živ slovenskim vernikom, naj vztrajajo v tem poslanstvu in naj bodo veliki v velikih trenutkih, kajti edino z veseljem in velikodušnostjo in požrtvovalnostjo bomo lahko izvršili nalogo, ki nam jo nalaga naša krščanska vest, obenem pa tudi naša človeška dolžnost.

Po teh uvodnih besedah je spregovoril škofov vikar dr. Simčič, ki je predvsem izrekel zahvalo vsem navzočim in posebej pozdravil one zastopnike, ki živijo na mešanem ozemlju, v italijanskih področjih škofije; zatem je nakazal bodoče naloge področnega in škofijskega pastoralnega sveta. Sledile so volitve predstavnikov v Škofijski svet. Zastopniki župnij iz bivše štandreške dekanije so izvolili (nadaljevanje na 6. strani)

—o—

PREJELI SMO:

Pred dnevi so predstavniki vseh društev, organizacij in rajonske konzulte iz štandreža (društva štandrež, Oton Župančič, Juventina, Velox, rajonska konzulta, sekcija ANPI, Združenje za zaščito zemlje) poslali županu mesta Gorica, predsedniku slovenske konzulte, načelnikom svetovalskih skupin in občinski komisiji za toponomastiko protestno pismo sledeče vsebine:

Podpisani predstavniki vseh štandreških društev, organizacij in rajonske konzulte, ob predlogu komisije za toponomastiko in ob sklepu goriškega občinskega sveta dne 12.11.1979, da poimenuje cesto, ki povezuje tržaško preko Soče do Majnice po Liviu Ceccotti, ugotavljajo, da sklep poimenovanja ceste, katere večji del poteka po štandreškem ozemlju, po človeku, katerega edine zasluge so, da se je proslavil v fašističnem obdobju kot prostovoljec v Afriki in v državljanski vojni v Španiji, predstavlja za pretežno slovensko vas štandrež pravo provokacijo in žalitev tistih, ki so se borili in tudi žrtvovali življenje za padec fašističnega režima. Zato podpisani zahtevajo preklic tega sklepa in preimenovanje omenjene ceste po človeku, ki zasluži tako priznanje.

Slovensko Stalno Gledališče v Trstu

v sodelovanju

s Slovensko Prosvetno Zvezo in Zvezo Slovenske Katoliške Prosvete

GOSTOVANJE

SLOVENSKEGA LJUDSKEGA GLEDALIŠČA
IZ CELJA

Ivan Cankar

LEPA VIDA

Dramaturg	Igor Lampret
Scena in kostumi	Meta Hočevarjeva
Lektor	Majda Križajeva
Skladatelj pesmi	Darijan Božič
Korepetitor	Miro Podjed
Režija	MILE KORUN

V torek, 27. novembra, ob 20.30 v Katoliškem domu v GORICI (Goriški abonma).

Razplet krize na goriški občini

V našem listu smo že poročali o krizi, ki je nastala na goriški občini, potem ko se je republikanska stranka odločila, da izstopi iz večine, ki jo je sestavljala skupno s Krščansko demokracijo in socialdemokratsko stranko. Zgodilo se ni sicer nič posebnega. Republikanski odbornik dr. Luciani je izstopil iz odbora, a istočasno tudi iz stranke, v kateri je deloval trideset let, ker se ni strinjal z odločitvijo kolegov svoje bivše stranke; sedaj je v občinskem svetu kot neodvisen. Upravljanje avtoporta, vprašanje reorganizacije občinskega osebja in revizija regulacijskega načrta, to so bi-

li problemi, ki jih po mnenju PRI večina na občini ni znala dosledno rešiti, zaradi tega so se odločili, da umaknejo podporo tričlanskemu odboru. KD in PSDI trdita, da sta hoteli prediskutirati vsa ta vprašanja in da sta povabili PRI, naj umakne svoj predlog, toda republikanci so vztrajali. Zaradi tega sta sedanjí večinski stranki »rešili« krizo tako, da sta v odbor spravili še enega socialdemokrata, to je odbornika Tacchinardija. V občinskem svetu ni bilo diskusije, oziroma za to rešitev so glasovali KD, PSDI in dr. Luciani — vse ostale stranke so zapustile sejno dvorano ...

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pred gostovanjem Slovenskega ljudskega gledališča iz Celja

V torek, 27. novembra, ob 20.30 bo Slovensko ljudsko gledališče iz Celja gostovalo v Gorici s Cankarjevo dramsko pesnitvijo Lepa Vida.

Ivan Cankar je s svojo dramatikom najradikalnejše posegel v slovensko javno življenje in postal tako strog kritik vseh naših tedanjih političnih, družbenih in kulturnih razmer. Z vsem srdom je pogledal v globino nereda in nenaravnosti ter z bolečino in porogom razkrival nevrednost človeških dejanj in njihove posledice ter obračunal s svetom nasilja in laži. Pri vseh teh satiričnih posegih pa ni mogoče prezreti tihega elegičnega glasu, ki se naposled dvigne in spremeni v čudovito hrepenenje po človekovi sreči, po zadnji pomiritvi in utišitvi njegovega nemira.

Ti njegovi občutki dobivajo v Lepi Vidi najlepšo in najpopolnejšo obliko, saj je drama od vsega začetka imela naslov Hrepenenje. In prav hrepenenje je najznačilnejši izraz vseh junakov te pesnitve: bolnega študenta Poljanca, zapitega pisarja Mrve, starega delavca Damijana in petnajstletnega študenta Dioniza. V svoji zapuščenosti in revščini sanjajo vsi ti ljudje o Lepi Vidi, Vida jim je simbol vsega lepega, vsega dobrega, Vida jim pomeni cilj življenja. Sploh je v vsej naši literaturi Lepa Vida simbol hrepenenja in neizpoljenih želja; vse od narodne pesmi, preko Prešerna, Jurčiča, Kranjca do sodobnih pisateljev, kot so Kmecl in Seligo, je

Lepa Vida živela v obliki enega samega simbola. Vsak od teh avtorjev jo je sicer doživljal po svoje, vendar je v bistvu vsem pomenila neizprosnost in pogubnost človeške narave, ki s silo svoje privlačnosti sili vsakega izmed nas na brezkončno, neznan pot.

Delo je režiral Mile Korun, sceno in kostume je pripravila Meta Hočevarjeva. Predstavo bomo od srede, 28. novembra, do nedelje, 2. decembra, lahko gledali tudi na odru Kulturnega doma v Trstu.

Ker ima SLG iz Celja malo dni na razpolago za gostovanje v Trstu smo bili prisiljeni družiti abonmaje. Obračamo se na cenjene abonente (redov B, C, F in G) s prošnjo, da dvignejo nove številke sedežev v Kulturnem domu od srede, 28. novembra od 10.30 do 12.30 (vsak delavnik) ali eno

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GOSTOVANJE

SLOVENSKEGA LJUDSKEGA GLEDALIŠČA

IZ CELJA

Ivan Cankar

LEPA VIDA

Dramaturg Igor Lampret

Scena in kostumi Meta Hočevarjeva

Lektor Majda Križajeva

Skladatelj pesmi Darijan Božič

Korepetitor Miro Podjed

Režija MILE KORUN

V sredo, 28. novembra, ob 16. uri: ABONMA RED H in I

v četrtek, 29. novembra, ob 20.30: ABONMA RED D — mladinski v sredo in RED E — mladinski v četrtek

v petek, 30. novembra ob 20.30 ABONMA RED A — premierski

v soboto, 1. decembra, ob 20.30 ABONMA RED B — prva sobota po premieri in RED F — druga sobota po premieri

v nedeljo, 2. decembra, ob 16. uri ABONMA RED C — prva nedelja po premeiri in RED G — druga nedelja po premieri

Pred novo premiero v SSG Giuseppe Berto in njegov »Neznani Benečan«

V petek, 23. novembra, se bo na odru Kulturnega doma v Trstu odvijala druga premiera v letošnji sezoni. V okviru izvenabonmajskih predstav si bomo lahko ogledali igro italijanskega avtorja Giuseppe Berta »Neznani Benečan«.

Giuseppe Berto spada v generacijo italijanskih avtorjev, ki je nastopila tik po vojni in ki se je morala tedaj spoprijemati s težko stvarnostjo novega časa. Kritičnost tega obdobja in neizhodnost položaja sta na Berta vplivala s posebno silo in tragičen je bil njegov spopad s krizo tedanjega obdobja in s problemi cele generacije. Njegova notranja stiska in tesnoba se odražata v vseh delih in mogoče je Neznani Benečan eden izmed najizrazitejših nosilcev pisateljevega notranjega boja in njegovega spopadanja z življenjem in smrtjo.

Delo govori o ljubezenski zgodbi, ki se odvija na zaslonu čudovite glasbe iz 18. stoletja; Benetke

pa so v vsej svoji veličastni, čeprav propadajoči lepoti primeren okvir te romantične in rahlo dekadentne zgodbe. Protagonista zgodbe, zakonca, ki sta že celih osm let ločena, se še zadnjikrat srečata. Vse se odvija v dolgem dialogu med njim, ki biva v Benetkah, in njo, ki jo je on poklical iz Milana, da bi mu tik pred smrtjo s svojo ljubeznijo pomagala in mu dajala moči za dostojanstven odhod. Avtorju se je posrečilo, da je dialog razvil v atmosferi intimnosti in lirizma, kjer nenehno lebdi smrt s svojo otožnostjo in nesmiselnostjo, vendar sta tesnoba in vzdušje smrti ob koncu premagana in vse dogajanje se odvija v jasnem in neprisljnen romantizmu.

V dramati nastopata naša igralca Mira Sardoč in Stane Starešinič v režiji Sergeja Verča. Sceno je pripravil Klavdij Palčič, kostume Marija Vidau, za prevod je poskrbela Lelja Rehar.

SLOVENSKI PODROČNI SVET V GORIŠKI ŠKOFIJI

(nadaljevanje s 5. strani)

Marilko Koršič-Čotar, kot namestnika pa Danijela Pintarja in Ludvika Devetaka; iz bivše devinske dekanije je bil izvoljen Gregor Pertot, za namestnika pa Simon Kralj; in končno so predstavniki župnij iz italijanskih področij izvolili v pastoralni svet Karla Muccija, za namestnika pa Darka Cerkenika in Stanka Kebra.

JOŽKO ŠAVLI

PROTI SEVERU...

7

Obmejno mesto Nachod ostane za nami. Naprej proti Pragi vodi lepa glavna cesta preko obširnih planjav in valovite krajine. Na obeh straneh ceste se vrstijo zelene loke, logi in travniki, pa zopet obsežna žitna polja. Svet je očitno rodovit.

Planjave se stekajo k Labi. Po nekaj kilometrih se pred nami pokaže mesto Kraljevi Gradec (češko Hradec Kralóve). Cesar Karel IV. (kot češki kralj Karel I.) ga je poklonil svoji četrti ženi Elizabeti pomorjanski in od tedaj je bilo mesto za doto novim češkim kraljicam. V času husitskih bojev je veljalo za trdnjavo husitstva na vzhodnem Češkem. V novejšem času pa je znano po bitki med Avstrijo in Prusijo, v kateri je bila slednja zmagovita in je izrinila prvo iz nemške zveze, zgodovinskega ostanka Rimskega cesarstva, ki seveda ni bilo »nemško«, ampak nadnarodnostno in fevdalnega značaja. Nemštvo si le prisvaja njegovo zgodovino.

V Evropi bi težko našli narod, ki bi imel tako razgibano in razburkano zgodovino, kot jo imajo Čehi. Podobno kot na Poljskem beli orel na rdečem polju je tudi tukaj beli lev na rdečem polju simbol tisočletne češke državnosti, toda Čehi, dasi sami dobri narodnjaki, so za razliko od samozagledanih Poljakov odprti, svetovljanski, bolj slovanski, tako da nas sprejmejo kot Slovence že spočetka z večjo, bratsko simpatijo. Ne trudijo se, da bi posredno ustvarjali vtis, kako je češki narod velik in kulturn, kot se je to čutilo pri Poljakih, prav dobro se zaveda svojo položaja.

Kraljevsko krono je češkemu knezu Vladislavu II. Premislju podelil leta 1158 cesar Friderik Barbarossa. Med najmočnejšimi kralji iz rodu Premislov je bil Otokar II., ki si je pridobil Spodnjo Avstrijo, Štajersko, Koroško in Kranjsko. Temu pa je oporekal novi cesar Rudolf Habsburg. Prišlo je do usod-

ne bitke na Moravskem polju vzhodno od Dunaja, v kateri je bil Otokar II. ubit. Slovenske dežele pa pridejo (1278) odslej v posest Habsburgov.

Češka krona pa po smrti zadnjega Premisla, Venceslava III. pripade koroškemu vojvodu Henrikku iz rodu grofov Goriško-Tirolskih, ker je bil oženjen z Ano, sestro Venceslava III. Toda Henrik ni zmozel ukrotiti češkega plemstva in meščanstva, ki je leta 1310 izvolilo za kralja cesarjevega sina Ivana Slepoga Luxemburga, poročenega z Elizabeto, drugo Venceslavovo sestro. Henrik Koroški se je moral umakniti.

Za umevanje fevdalnega političnega prava je nujno poznati sorodstvene vezi med vladarskimi rodbinami, sicer pridemo lahko do pogrešnih sklepov. Z današnjim gledanjem na narodnost bi lahko označili Ivana Slepoga za »Nemca«, ker je izhajal iz rodbine Luxemburg, in bi rekli, da so Čehom vladali Nemci. Toda v fevdalnem obdobju je narod povsem nekaj drugega kot danes in Čehi se, za razliko od nas Slovencev, po pravici nimajo za podložne Nemcem.

Sin Ivana Slepoga, Karel, je bil izvoljen celo za cesarja in je Prago povzdignil v cesarsko mesto.

OBCNI ZBOR SOVODENJSKIH KRVODAJALCEV

V petek, 16. novembra, so se sestali na Vrhu številni krvodajalci iz sovodenjske občine in tudi iz Štandreža na svoem rednem občnem zboru, ki je bil prvi po ustanovnem pred dvema letoma. V tem sorazmerno kratkem času je ta pobuda društva zaobjela vedno večji pomen in obseg, tako da danes šteje 139 rednih članov, 10 podpornih in tri častne člane. Iz poročila, ki ga je podal dosednji predsednik Branko Černic, je razvidno, da je nad 70 članov trikrat ali štirikrat darovalo kri, vendar bi morali po njegovem mnenju to število vsaj podvojiti. Černic je omenil še številne težave, s katerimi se mora ubadati sovodenjska sekcija, to so v glavnem težave z zagotovitvijo primernih društvenih prostorov in težave z blagajno. V sovodenjski sekciji je vključena tudi ona iz Štandreža, in možno bi bilo, da bi tudi v drugih krajih na Goriškem ustanovili podobne sekcije. O delovanju je poročala Marinka Batič in opozorila na številne društvene pobude, med katerimi je ena izmed najvažnejših prav tečaj prve pomoči, ki so ga organizirali v Sovodnjah; poleg tega pa še stiki s sorodnimi organizacijami in s krvodajalci iz Škofje Loke.

BRIŠKI FOTOKLUB V ŠTEVERJANU

V okviru prosvetnega društva »F.B. Sedej« se je porodila misel, da bi ustanovili krožek za ljubitelje fotografije in tako so se pred kratkim zbrali na sestanku številni vaščani in tudi fotomaterji iz Gorice. Na prvem sestanku so se razgovarjali o različnih pobudah, ki naj bi jih izvedli v prihodnem času; tako so se domenili, da bodo priredili strokovni tečaj, s katerim bi si ljubitelji fotografije lahko izmenjali številne izkušnje in pridobili primerne znanja; nadalje bodo navezali stike z ostalimi sorodnimi krožki in razpisali natečaj za najboljši diapozitiv na temo o jeseni. Rok za predstavitve diapozitivov zapade 15. decembra; vsakdo lahko pošlje na sedež društva največ tri diapozitive na to temo. Na prvem sestanku so izvolili tudi veččlanski odbor, ki ga sestavlja: Mario Klanjšček (predsednik), Lojze Hlede (podpredsednik), Niko Klanjšček (tajnik), Pavel Srebrnič (blagajnik) in Marjan Terpin, Silvan Golob ter Igor Černic.

Sodobno kmetijstvo

Metljavost ali fascioloza je v naših rejčkih razmerah najbolj razširjena zajedavska bolezen prežvekovalcev, goved in ovac. Redko jo ugotavljamo tudi pri prašiču, kuncu ali konju in od vseh boleznih povzroča metljavost največ škode ter je praviloma razširjena pri okrog 70 odstotkih govedi starejših od enega leta in zelo nevarna nižinskim rejkam ovac. V Sloveniji je najpogostejša v dolinah ob povodnih velikih rek, znana pa je tudi v visokem bohinjskem kotu, na Primorskem, Notranjskem in drugod. Škode nastajajo zaradi poginov obolelih živali, zaradi zmanjšane količine mleka, ki je pri molznicah manjša povprečno do 2 litra dnevno, pitanci izgubijo do 50 kg prireje, živali zvrugujejo, podaljšuje se doba med dvema telitvama, kažejo pa se tudi druge nepravilnosti pri razmnoževanju, zahiranost je pogosta. V klavnicah morajo uničiti vsa jetra govedi starejših od enega leta.

Povzročitelj te bolezni je velik metljaj, ki je sploščeni zajedavec v obliki akacijevega lista in na prednjem delu ima trikotast pecljast izrastek. Barve je sive, zelene ali svetlo rjave, ob robovih, v dveh podolgovatih trakovih je temnejši. Naseljuje se v jetrih, le redko ga najdemo tudi v pljučih. Ko še ni spolno dozorel, ostaja samo v jetrnem tkivu, po šestih tednih pa se naseli v žolčevode, kjer spolno dozori. Zajedavec živi 3 do 5 let. Goveda in drugi gostitelji izločajo jajčeca z iztrebki, v katerih pa se iz jajčec ne more razviti prva razvojna oblika imenovana miracidij.

Jajčeca se morajo ločiti od iztrebkov. Samo v vodi se nato lahko v njih razvije miracidij vendar šele pri temperaturi višji od 9 stopinj. Zgornja temperaturna meja za omenjeni razvoj znaša 26 stopinj. Odvisno od podnebja miracidij dozori po šestih tednih ali šele po več mesecih. Ko se v jajčecih razvije prva razvojna stopnja se odpro in ličinka zaplava v vodo. Če najde malega blatnega polža, se skozi nogo ali plašč zavleče v njegovo notranjost in se preoblikuje v več drugih razvojnih oblik, pri tem pa nastane 1500 do 4000 repatih ličink.

»Metljavost«

Ko le-te dozori od avgusta do septembra, zapustijo polže in zaplavajo v vodo, se s prisestkom pritrdijo na rastline, odvržejo rep, obdajo s čvrsto ovojnico in oblikujejo invazijsko, zelo odporno obliko metacerhario, ki ostane v vodi živa do tri mesece, na senu pa celo osem mesecev. Ko govedo, drobnica ali druge živali požrejo na paši ali med krmljenjem s suho krmo takšne cerkarije, se v tankem črevesu sprosti mladi metljaj. Ta prevrta črevesno steno in se znajde v gostiteljevi trebušni votlini. Nato prevrta ovojnico jeter, zavleče se v jetrno tkivo in približno šest tednov oblikuje vrtine v jetrih. Sele nato se naseli v žolčevode, kjer kmalu spolno dozori.

Pri bolezni poznamo hitro ali akutno in počasno ali kronično obliko.

Hitra oblika je povezana z obdobjem, ko mladi metljaji naseljujejo jetrno tkivo, torej šest tednov po napadu. Najtežja znamenja se pojavijo sedemnajst dni po močnejših invazijah, poškodovana jetra otečejo, v vrtine se izliva kri in poškodbe jeter so lahko tako obsežne, da počni jetrna ovojnica, rada pa se vname tudi trebušna mrena. V trebušni votlini se nabira vnetna tekočina, kasneje pa se pojavita težka slabokrvnost in vodenica, ki se zaznavata v vteklinah pod spodnjo željstjo in na trebuhu. Če so poškodbe zelo hude, žival pogine. Pri počasni, kronični obliki bolezni začnajo brsteti žolčevodi, postajajo zadebeleli, vidimo jih kot prst debele razvejane veje in v prerezanih opazimo plast kalcijeve soli. V notranjosti žolčevodov so metljaji, njihova jajčeca in obilo sluzi, veliko jajčec je tudi v žolčnem mehuru in ko se ta prazni se v tanko črevo z vsebino žolči izločajo tudi jajčeca zajedavca. Pri kronični obliki metljavosti živali hujšajo. Koža ni več prožna, dlaka izgublja lesk, živali dajejo manj mleka, pitanci pa manj mesa. Zvruganje dvojčkov je pravilo, zvrugujejo pa tudi druge močnejše prizadete živali, kažejo pa se tudi prebavne motnje z drisko. Bolezen lahko zdravimo, znanih je mnogo zdra-

(Dalje na 8. strani)

z univerzo (1348), prvo v tem delu Evrope. Univerza, ki je prinesla Češki slavo in tragiko. Na tej univerzi je poučeval veliki mislec Jan Hus, ki je leta 1402 postal rektor artistske fakultete. V sled tega je prišel v ostro nasprotje z nadškofom v Pragi, vendar pa ga je zagovarjal kralj Venceslav IV. (sin Karla IV.). Hus se je opiral na spise angleškega reformatorja Wycliffa. Cerkevni zbor v Kostanci ga je obsodil kot krivoverca. Odklonil je, da bi se podredil skleptom cerkvenega zbora, zato ga je kraljevo sodišče obsodilo na smrt, njegove knjige pa so zažgali.

Prav po srednjeveško, toda če je liberalni tabor pred prvo vojno v svoji propagandi proti katoličanom nenehno naglašal primer Husa in srednjeveških grmad in če to socialistični tabor dela tudi danes, ne gre več za dejstva resnici na ljubo, ampak prvenstveno za to, da se v duše ljudi, zlasti pa izobraženstva, vcepi dvom nad katoliško vero in katolištvom. Zakaj povsem razumljivo je, da je bila v srednjem veku tudi pravica srednjeveška, pa miselnost ljudi in Cerkev. Nerazumljivo pa je, da padajo danes milijoni ljudi, torej ne samo kakšnih tisoč grmad v nekaj stoletjih, zaradi revolucij. Da sre-

di razsvetljenega dvajsetega stoletja zapirajo ljudi v umobolnice, ker protestirajo proti nasilju nad svobodo človeka.

Protikatoliški in protiverski krogi izrabljajo primer Jana Husa in vsega husitskega tabora v svoje propagandne namene, kot primer nedolžne žrtve naprednih idej nasproti nazadnjaški in zatiralski cerkveni in fevdalni družbi. Toda nauki Jana Husa niso prav nič napredni, ampak nekakšen radikalno idealistični radikalizem, anarhični verski fanatizem. Vernik npr., ako ni spoznal krepostnih dejanj duhovnika, škofa in predpostavljanih, ni dolžan verjeti jim in se jim podrediti. Z drugimi besedami, vsakdo naj sodi, če je predpostavljeni vreden svojega mesta ali ne. Težko bi to srednjeveško anarhično revolucionarnost označili za napredno.

Moralne razmere med duhovskim stanom takrat res niso bile zgledne. Toda Jan Hus se ni obrnil samo proti onim, ki so živeli nemoralno, ampak proti duhovskemu stanu kot takemu. V svoji »Postili« je duhovščini naprtil nečistost, pijanstvo, oduševstvo, častihlepnost, lenobo, požrešnost, božje rope, sleparstvo, hinavstvo, strahopetnost v oznanjevanju resnice, kot izvržek človeštva.

Njegovi nauki so zanetili gibanje, ki je dolga leta uničevalo umetnostna dela, cerkve, spise, vse tisto, kar je bilo delo »pregrešnega« vodilnega sloja. Češka je bila v teh letih strahotno opustošena in je za zmeraj izgubila svojo vodilno vlogo v kulturni Evropi.

Nasledniki husitov, češki bratje, so nadaljevali s husitskimi idejami, se povezali kasneje s protestanti, kar je pripeljalo do nove katastrofe, do 30-letne vojne, začeni leta 1618. Po tej vojni preneha biti Praga cesarsko mesto in Češka izgubi številne svoboščine. Odslej se na Češkem krepki nemška stran. Zanimiv pa je podatek, ki ga zamolčujejo oni, ki hočejo prikazovati husitstvo kot narodno gibanje, da so se češki bratje in protestanti v glavnem ponemčili. Bitka na Beli gori pri Pragi med katoliškim vladarjem Habsburžanom ter protestantskimi češkimi stanoviti, bitka, ki je potem izzvenela v omenjeno dolgoletno vojno, je bila za husitskimi boji največja katastrofa v zgodovini češkega naroda. Cesar Ferdinand I., Habsburžan, poročen z Ano, sestro zadnjega Jagielonca na Češkem prestolu, Ludvika II. je bil kot prvi habsburškega rodu pridobil češko krono že 1526.

KNUT HAMSUN POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 74 OOOOO

Zjutraj je odrinil s čolnom k Romenu, da bi vprašal, ali mu dá še kaj na vero. Loviza Magreta je nujno potrebovala nekoliko reči iz štacune in se je pripravila na pot, odpeljali so se vsi trije. Mati in hčerka sta bili nališpani.

Ah, Lovizi Magreti je postajalo vse enolično in samotno, imela je še newyorško življenje in hrup v ušesih, pritoževala se je, da ni na kmetiji niti ene živali. Edevart je ponovil, da si je živali lahko preskrbeti, a Loviza Magreta je odgovarjala kakor prej: »Sploh se je toliko spremenilo!«

Ko je Edevart tako veslal, ga je prevzela nejasna misel: da bi bilo nemara bolje, če bi njegovi dami ne imeli klobukov. Ali je gotovo, da se to spodobi? No, za otroka nemara že še, ampak mati, gospodinja na Doppenu? Ni si bila podobna, klobuk se ni podal njenemu obrazu iz prejšnjih dni, najlepša je bila gologlava in brez vse obleke, v sami srajci in krilu, imela je take majhne, bose noge ...

Avgust mu je prišel na nabrežju naproti in rekel: »Mislím, da bi stari šef rad s tabo govoril.«

»Z mano? Kaj pa hoče?«

»Najbrže kupiti od tebe slap. Ne vem.«

»Kaj? Ta! Če bi bil vsaj Romeo.«

Avgust: »No da, samo enkrat sem to staremu omenil in bil sem dolgo pri njem in mu vse razložil. To je znamenit mož, in da se z njim govoriti, nazadnje me je potrepjal po rami in dejal: »Avgust,« je dejal, »ves čas sem mislil na ta slap, če bi kdaj zidal malin!« Prav te besede je rekel. No, pa saj boš sam slišal.«

Edevart je našel očeta in sina v pisarni, oba sta bila ljubezniva, Romeo mu je segel v roko in ga vprašal, kako se mu godi. A nobeden od njiju ni omenil slapa.

Pač pa je vprašal Romeo: »Po kaj si prišel danes?«

Zdaj je moral Edevart govoriti: ali bi mu mogel pomagati z nekaj blaga na upanje, s kolonijalnim blagom, moko? Doma, v štacuni, je to razprodano.

Romeo je takoj prijel svinčnik, da bi si zabeležil naročilo, bilo je privoljenje na prvo besedo, napisal je več blaga, nego ga je Edevart prosil, in rekel popolnoma odkrito: »To je mojemu očetu in meni veliko veselje!« Niti sence dobičkarstva pri Romeu, imenoval je zadnjo ceno, in Edevartu se je zdela sprejemljiva. Velja. Edevart je šel in je brzojavil domov: Velika pošiljka blaga na poti!

Svoji dami je našel v štacuni, bil je dobre volje, ker je pri Romeu povoljno opravil, in je pozdravil vse ljudi. »O Ameriki govorimo,« pravi Loviza Magreta. — »Kar, kar!« odgovori Edevart vljudno. Govorila je po angleško s prvim pomočnikom Lorensenom, in bilo je kazno, da ima mnogo na sruču, Lorensen ji je bil postavil sedež pred pult, da je mogla sedeti in ji je bilo udobno. To je bil dolg in živahen razgovor, Edevart je nekoliko poslušal in se vljudno in neumno smehljaj, ker pa ni razumel niti besedice, je šel naposled doli k čolnu, sedel in čakal.

Ni je bilo. Ne, dolgo je ni bilo. Mala Haabjörg je bila tako razumna, da si je snela klobuk, nosila ga je v roki, ko sta prišli.

»Da, govorila sva o Ameriki,« reče Loviza Magreta in stopi v čoln. »Lorensen hoče spet nazaj, doma mu ni po godu. Jaz se temu ne čudim.«

»Zakaj?« vpraša Edevart hladno.

»Da, zakaj? vprašuješ.«

»Navadil se je dežele in življenja tam, saj je nekaj čisto drugega. Domov je prišel samo na kratko, da bi se malo razgledal.«

»No, in ti, ali si prišla tudi ti samo tako?«

»Jaz?« odgovori Loviza Magreta. Izprevidela je, da mora biti zopet mila in dobra, in je rekla: »Ne, pri meni je to nekaj drugega. Dolgo si naju čakal, revček, kaj ne? Toliko je imel pripovedovati o vsem mogočem, tako sva se predolgo zamudili. In ti si sedel tukaj v čolnu in čakal.«

»To nič ne de.«

»Ti bom že poplačala,« pravi ona s hudomušnim pogledom ...

Vse v redu. Ko pa dospo v zeleni zaliv in uzre Loviza Magreta zopet Doppen pred sabo, se ne more premagati, temveč vzklíkne: »Ne, moj Bog, kako je to majhno! Nisem si mislila, da je tako majhno!«

Edevart pobledi in vpraša trpko: »Ali ti je spet toliko premajhno?«

Ona ga preplašeno pogleda in začne vzdihovati: »Saj nisem mislila tako, Edevart, take neumnosti blebečem, seveda mi je dovol veliko. Samo od tod se mi je zdelo, s čolna — nisem mislila —«

O, to ni bilo hudo, kadar je bila mila in dobra. Huje je bilo, da je hotela čedalje pogosteje z njim v tržišče, da bi govorila o Ameriki. V štacuni se je srečala tudi z Andersom Vaadom, in zdaj so se razgovarjali v treh. Anders Vaade, mož v plašču zoper prah, ki ga je ob svojem prihodu srečala na nabrežju, je bil enakega mnenja o domovini, v katero se je vrnil, kakor Lorensen; ni mu bilo všeč, bil je razmišljen in nezadovoljen, delal je na svoji kmetiji samo najpotrebneje, okopaval krompir, sekal drva, sicer pa prodajal čas v svojem plašču zoper prah.

Zopet je obšla Edevarta nejasna misel: kaj ima Loviza Magreta opraviti s tema dvema Amerikancema, kakšno vero in kakšno veselje ji vcepljata? Kadar se je vračala s svojih izletov v štacuno, se je še vedno bavila s tem, kar sta govorila ona dva gospoda, bila je zamišljena in nevesela, siloma se je morala otresti, da se je spomnila svojih domačih dolžnosti in da je rekla: »Lej no, saj sem kar pozabila, da smo lačni!«

Ko sta se tretjič vrnila iz štacune, je Edevart videl, da se mora z njo pogovoriti. Vprašal je: »Tale Anders Vaade, kakšen je prav za prav? Ali poznaš tudi njega iz Amerike?«

»Tudi. Pa ne samo iz Amerike, tudi odtod,« je odgovorila. »Odtod je doma in skupaj smo potovali tja. Prav tako z Lorensenom, poznali smo se ves čas tam na oni

strani morja. Večkrat smo se srečali na pikniku in tudi doma, mislim skoraj, da sta bila oba vame malo zaljubljena, hahaha.«

Ali ni bil njen ton nekoliko prelahak? Ali je to sladka nedolžnost od prej? Edevarta je bilo zanjo sram in čutil se je potrttega. Ko ga je pogledala, ali ne razume šale, se je moral nasmehniti in je vprašal: »Tak zaljubljena sta bila vate? In kaj je rekel tvoj mož?«

Ona se je izmikala: »Moj mož —? Pojdi no pa prinesi naročaj drv!« pravi Haabjörgi. In ko je bilo dete skozi vrata, je nadaljevala: »Moj mož — da, saj je odšel od doma in najbrže se mu je nekaj pripetilo, ne vem, ampak izginil je.«

Ton je bil še zdaj lahak, brez sočutja in usmiljenja, vse drugačen nego ton v prejšnjih časih, ko je moža na vse pretege branila.

»Slišal sem da si od njega ločena,« je rekel Edevart.

»Seveda sem od njega ločena. Saj le ni imelo pomena. In vsi so bili te misli, da moram to soriti. Ali meniš, da ni bilo prav?«

»Ne — jaz —!«

»Pri tebi človek nikoli ne ve.«

»Bog te vidi kaj kvasiš! Saj če ne bi bila ločena, kaj bi potlej midva? Saj midva morava živeti skupaj na Doppenu. Mar ni tako?«

Mala Haabjörg prinese drva in, da naj gre v izbo in pogrne.

(Dalje)

Metljavost

vil a bolje da jih uporabijo strokovnjaki. Zdravila so lahko tudi strupena, pri presoji o njihovi uporabi je treba upoštevati številne dejavnike.

Pri zdravljenju moramo zajeti vse napadene živali v hlevu, dobro pa je če hkrati zdravimo vse živali na istem rejskem območju. Hkrati z zdravljenjem je treba osuševati pašne površine in tiste, kjer kosimo seno. Z osuševanjem spreminjamo življenjske razmere za vmesne gostitelje. Polže pa lahko uničujemo na pr.: z modro galico, pentaklor-fenolatom-freskononom. Zdrobljeno modro galico pomešamo s peskom v razmerju 1 proti 10; lahko potresamo po vlažnih pašnikih pred začetkom vegetacije. Za hektar pašnika porabimo 6 kg modre galice. S freskonom škropimo površine bodisi s traktorskimi škropilnicami ali s škropilnikom. Čeprav freskon uničuje polže že pri koncentraciji 1 proti milijon v vodi, uporabljamo nižjo vrednost. Priporočljivo je, da za hektar porabimo 600 litrov freskona. Pripravimo ga tako, da 3 litre 16,5% raztopine razredčimo v 600 litrih vode. Pri pršilnikih pa isto količino razredčimo v 2000 litrih. Freskon je učinkovit samo v vodi. Med delom ni dovoljeno kaditi, ker je zgoščena kemikalija vnetljiva. S poskusi je dokazano, da metacerkarije velikega metljaja uničuje tudi siliranje trave, ker v silazi cercarije ne preživijo.

Ugotovljeno je, da jajčeca velikega metljaja ostanejo živa v gnojevki s katero gnojimo travne površine in si z gnojenjem na tak način sami raznašamo bolezen. S senom je invazija pogosta tudi pri vhlavljenih živalih.

Z. T.